

مامان، بابا

اون بچه چرا این طوریه؟

چرا و چطور به کنجکاوی های کودک در باره تفاوت های بین فردی مثل لهجه، اختلاف طبقاتی انواع معلولیت ذهنی و جسمی، قومیت و ... پاسخ بدهیم؟

الیه توانا | روزنامه نگار

پرونده

یکی بلند قامت است، دیگری قد کوتاهی دارد. یکی با پاهای خودش راه می رود و آن یکی، به عصا و ویلچر نیاز دارد. یکی به دشواری از پس حرف زدن بر می آید و یکی دیگر بدون سختی این کار را انجام می دهد. فهرست تفاوت های آدم ها را می توانیم تا بی نهایت ادامه بدهیم؛ از تفاوت در ویژگی های جسمانی و توانایی های ذهنی تا تفاوت در قومیت و لهجه و طبقه اقتصادی و ... ما به هزار شکل با یکدیگر فرق داریم اما یک وجه تشابه اساسی به نام انسان بودن چنان پیوند قوی بین ما ایجاد می کند که بر اساس آن، بی توجه به اختلاف ها با دیگران ارتباط برقرار می کنیم. این در کار چطور می توانیم به فرزندمان منتقل کنیم؟ بچه ها از حدود چهار سالگی به تفاوت های شان با دیگران آگاه می شوند و در باره اش کنجکاوی می کنند؛ «چرا این طور ی شده؟»، «من هم ممکنه مثل اون بشم؟» والدین در این موقعیت ها معمولاً دستپاچه می شوند چون از یک طرف با وجه اخلاقی ما چرا درگیرند که نگاه های کنجکاوانه و سوالات بی پروای فرزندشان ممکن است باعث رنجیدگی طرف مقابل شود و از طرف دیگر، واکنش نسنجیده به ابهامات کودک می تواند در شکل گیری درک او از مسئله تفاوت های بین فردی اختلال ایجاد کند. در پرونده امروز یاد می گیریم که چطور بچه ها را با تفاوت های فردی آشنا کنیم و بدون ترس و نگرانی به سوالات شان جواب بدهیم.

چطور در باره تفاوت ها حرف بزنیم؟

بچه ها تا دوره نوپایی در کی از تفاوت های بین فردی ندارند. در حدود سه سالگی، اگر این تفاوت ها خیلی واضح باشد یا توجه شان را به آن ها جلب کنند، متوجهش خواهند شد. تقریباً در چهار سالگی، کودک متوجه می شود که دیگری مثل او حرف نمی زند، راه نمی رود و رفتار نمی کند بنابراین اگر فرزندتان در این سن درباره تفاوت خودش با دیگران کنجکاوی می کند، طبیعی است. نحوه واکنش شما در برابر این کنجکاوی و توضیحاتتان، نوع رفتار او را با دیگران تعیین می کند. در ادامه چند پیشنهاد برای تان داریم تا بتوانید گفت و گوی مفیدتری درباره این موضوع داشته باشید.

پیش قدم شوید

کنجکاوی فرزندتان را برطرف کنید. اگر متوجه خیره شدن فرزندتان به فردی دارای کم توانی شدید، پیش قدم شوید. می توانید بگویید؛ «متوجه شدم که دیدی اون دختر بچه سخت تر از توره می ره. فلج مغزی داره که باعث می شه عضلاتش کمی متفاوت عمل کنه.» اگر فرزندتان سوالی دارد، در صورتی که فرد معلول را می شناسید، خودتان از او بپرسید یا اجازه دهید فرزندتان بپرسد. مادر یک پسر بچه هفت ساله مبتلا به سندروم داون می گوید: «بچه ها و والدین می توانند هر چه را که می خواهند ببینند، از نگاه های خیره خیلی بهتر است.»

واقع بین باشید

«سوزان لین»، روان شناس کودک در دانشکده پزشکی هاروارد، می گوید در مواجهه با کنجکاوی کودکان از احساساتی شدن و پرداختن به جزئیات بیزیر کنید. مثلاً اگر فرزندتان درباره شخصی سوال می کند که روی ویلچر نشسته است، نیازی نیست جوابتان با دلسوزی همراه شود. صرفاً می توانید بگویید: «به نظر می رسد پاهایش مشکل داشته باشد، برای همین نمی تواند راه برود.»

دقت کنید

مراقب نحوه توصیف افراد دارای معلولیت باشید. از اصطلاحات منسوخ و تحقیرآمیز مانند «نا توان»، «عقب مانده» و «معلول» استفاده نکنید. فرد را از وضعیتش جدا کنید. یعنی برای مثال به جای «کودک اوتیستیک» بگویید «کودکی که اوتیسم دارد». همچنین از به کار بردن صفت «عادی» درباره افراد بدون معلولیت پرهیز کنید چون به این معناست که داشتن تفاوت در وضعیت بدنی و ذهنی، ناهنجاری و نقص تلقی می شود.

دوری نکنید

وقتی با فردی دارای ویژگی های متفاوت مواجه می شوید، از ترس واکنش بر خورنده فرزندتان، او را نترسانید. وقتی باتحکم می گوید «نگاه نکن» یادشش را می کشید که زودتر رد شود، به رغم نیت خوبتان، دو پیامد منفی به جا می گذارد. اول این که افراد دارای معلولیت وقتی دیگران از آن ها دوری می کنند، احساس می کنند که انگ و برچسب خورده اند. دوم این که فرزندتان این پیام را دریافت می کند که وضعیت متفاوت، موضوعی ممنوعه است که نمی تواند درباره اش حرف بزند.

تشابهات را ببینید

روی و وجه تشابه تأکید کنید؛ بچه ای ممکن است دچار معلولیت باشد اما مثل بقیه بچه ها بازی کردن خوشش می آید. بچه ای ممکن است مشکلات گفتاری داشته باشد اما مثل بقیه بچه ها دوست دارد عضو یک تیم باشد. یک فرد مسن ممکن است به سختی راه برود اما مثل خیلی از مردم از قدم زدن در پارک لذت می برد. با فرزندتان درباره وجوه اشتراک همکلاسی یا بچه همسایه ای که متوجه تفاوتش با او شده است، حرف بزنید؛ «شما دوتا هم سن هستید»، «هر دوی شما به یک مدرسه می روید»، «ورزش مورد علاقتان یکی است.»

آگاه شوید

آگاهی را آموزش بدهید. درباره بچه های بزرگتر می توانید در خصوص تفاوت ها با همراهی هم اطلاعات به دست بیاورید. مثلاً با هم راجع به موضوع مورد سوال، در اینترنت جست و جو کنید. مطمئن شوید که تحقیقاتتان، به جواب های همه جانبه می انجامد؛ یعنی مثلاً درباره یک معلولیت خاص، علاوه بر کارهایی که فرزندتان از آن معلولیت نمی تواند انجام بدهد، باید درباره آن چه از عهده اش بر می آید هم چیزهایی بخوانید. مادر پسر دوازده ساله ناهنجاری ستون فقرات، می گوید: «بچه ها باید بدانند وقتی یک نفر از نظر جسمی مشکل دارد، به این معنی نیست که از نظر ذهنی هم دچار مشکل است. پسر من و بچه های مثل او کاملاً می فهمند که اطرافشان چه می گذرد.»

تعامل کنید

هرچه طیف کسانی که با آن ها ارتباط برقرار می کنید، وسیع تر باشد، فرزندتان در درک و پذیرش تفاوت ها موفق تر خواهد بود. اگر در پارک، بازار و سایر فضاهای عمومی، کودکانی متفاوت از فرزندتان می بینید، به آن ها سلام کنید و لبخند بزنید. دوست شدن فرزندتان با همکلاسی دارای معلولیت را تشویق کنید. برای او کتاب ها و کارتون هایی که درباره تفاوت های فردی هستند یا شخصیت دارای نیاز های ویژه دارند، تهیه کنید.

تمسخر را ممنوع کنید

اجازه مسخره کردن و قلدری ندهید. کودکان دارای نیاز های ویژه معمولاً بیشتر هدف آزار و اذیت قرار می گیرند. اگر می شنوید که فرزندتان و دوستانش از کودک یا بزرگ سالی با عنوان «خنک»، «عقب مانده» و مانند این ها یاد می کنند، توضیح دهید که این کلمات چقدر آزار دهنده است. به فرزندتان بیاورید اگر نادانسته احساسات دیگری را جریحه دار کرده است، باید از او عذرخواهی کند.

هر کدام از ما کارها را به روش های مختلف انجام می دهیم. بیشتر مردم راه می روند اما برخی از ویلچر استفاده می کنند. بعضی از مردم نمی توانند ببینند و یک عصای سفید به آن ها در رفت و آمد کمک می کند. به رغم این توضیحات، فرزند شما در موقعیت های مختلف ممکن است سوالاتی درباره افراد متفاوت با خودش داشته باشد. پاسخ دادن به این سوالات، به دور از هیجان، در رفع ابهامات فرزندتان موثر است.

اون چرا مثل من صحبت نمی کنه؟

اگر پاسخ را می دانید یا می توانید حدس بزنید، به فرزندتان با عباراتی که می فهمد، توضیح بدهید. مثلاً می توانید بگویید: «با عضلاتی که صحبت کردن را ممکن می کند، مشکل دارد.»

آیا اون عقب منده است؟

به فرزندتان بگویید که «عقب افتاده» کلمه خوبی نیست و جواب بدهید: «مغز او متفاوت کار می کند بنابراین او متفاوت از تو صحبت می کند و یاد می گیرد. به جز این در بقیه موارد مثل دیگران است.»

کودکان ۵ تا ۸ ساله در حال گذار از خودمحوری به مرحله دیدن خود به عنوان بخشی از یک کل و گروه هستند. بنابراین این سن زمان خوبی است برای صحبت کردن درباره یکی دیگر از تفاوت های فردی؛ فقر و بی خانمانی. مغفول گذاشتن این موضوع، در جهان بینی فرزندتان و نوع مواجهه اش با محیط پیرامونش تأثیر منفی می گذارد.

نادیده نگیرید

گاهی اوقات والدین با رفتارشان، ناخواسته و ناخودآگاه ارزش هایی را منتقل می کنند که واقعا قصدش را ندارند. وقتی افرادی را می بینید که در خیابان زندگی می کنند و هرگز چیزی درباره آن ها نمی گویند، این پیام را به کودکان منتقل می کنید که این موضوع اهمیتی ندارد و نسبت به آن ها بی تفاوت هستید.

توضیح بدهید

درباره رفتارشان با فقر و بی خانمانی حرف بزنید. شما معمولاً به افراد بی خانمان کمک می کنید

چرا این طوری رفتار می کنه؟

با فرزندتان در این باره صحبت کنید که افراد دارای نیاز های ویژه با مسائل مختلف دست و پنجه نرم می کنند. به عنوان مثال، درباره یک کودک دارای اوتیسم، به فرزندتان بگویید ارتباط برقرار کردن برای افراد مبتلا به اوتیسم کار دشواری است و به این دلیل رفتار او با دیگران تفاوت دارد. فرزند شما لازم است بداند بعضی از بچه ها به این دلیل که نمی توانند افکار و احساسات شان را درک یا ابراز کنند، طغیان می کنند.

چرا اون به مدرسه ما نمیداد؟

چطور به سوالات بچه ها درباره تفاوت پاسخ بدهیم؟

اگر کودک دارای نیاز های ویژه در خویشان یا در همسایگی تان دارید، می توانید برای فرزندتان توضیح بدهید که بعضی از بچه ها باید به مدرسه ای بروند که در خواندن، نوشتن، راه رفتن، صحبت کردن و بازی کردن با دیگران به آن ها کمک بیشتری کند.

چرا این اتفاق برای اون افتاده؟

نیازی نیست دلیل واقعی وضعیت متفاوت دیگران را بدانید. می توانید به طور کلی توضیح دهید که برخی افراد با معلولیت به دنیا می آیند و بعضی ها در اثر بیماری دچار معلولیت می شوند.

اون چرا منو دوست نداره؟

بچه ها در همان سنی که به تفاوت های بین فردی حساس می شوند، بابت دوست داشته شدن هم احساس نگرانی می کنند. برای مثال فرزند چهار ساله شما ممکن است از این که کودک مبتلا به اوتیسم با او ارتباط برقرار نمی کند، ناراحت شود. برای فرزندتان توضیح دهید که کودک دارای اوتیسم او را دوست دارد اما نمی تواند دوست داشتنش را به همان روش هایی که دوستان دیگرش نشان می دهند، ابراز کند.

عروسک ها به کمک می آیند

به بهانه تولید عروسک های زیبا به شکل کودکان مبتلا به سندروم داون در اسپانیا از این گفتیم که عروسک های دارای نیاز های ویژه به عادی سازی پذیرش تفاوت ها منجر می شوند

سال ها است در صنعت عروسک سازی، تحول بزرگ و امیدبخشی به وجود آمده است. بازار عروسک ها در دنیای امروز دیگر در انحصار چشم های درشت رنگی، گونه های گل انداخته، دست و پا های تپل نیست. عروسک ها حالا نماینده تفاوت ها هستند؛ پوست تیره، اضافه وزن، معلولیت در ناحیه دست و پا، لکه های پوستی، ویژگی های صورتی کودکان مبتلا به سندروم داون، سمعک و هر مشخصه دیگری که ظاهر بچه ها را در زندگی واقعی از هم متفاوت می کند. برندهای زیادی در سرتاسر دنیا دست به تولید این عروسک ها زده اند؛ «One Dear World» در لندن، پویش «عروسکی شبیه من» با حمایت برند «Makies dolls»، کمپانی عروسک سازی «American Girl»، کمپانی «Mattel» در نیویورک، یک شرکت تولید اسباب بازی در اسپانیا که به تازگی عروسک های زیبایی به صورت سندروم داون ساخته و کمپانی «باربی» تعدادی از تولید کنندگان عروسک های دارای نیاز های ویژه هستند که دوهدف مهم را دنبال می کنند؛ اول این که بچه های دارای نیاز های ویژه، احساس تک افتادگی نکنند، بتوانند عروسکی شبیه خودشان را در آغوش بگیرند و احساس مثبتی از خود داشته باشند. دوم آن که آگاهی از وجود تفاوت را به همه بچه ها منتقل کنند و خب چه ابزاری بهتر از عروسک که همد کودکمان است؟ این عروسک ها همچنین می توانند نقطه شروع خوبی برای گفت و گو با کودکان درباره تفاوت ها باشند. در ایران، با سفارش دادن عروسک های دارای نیاز های ویژه به تولید کنندگانی که عروسک های سفارشی می سازند، می توان از این ابزار خلاقانه کمک گرفت.

مطالب این پرونده از سایت babycenter.com ترجمه شده است